

RAZVOJ DIZAJNA NAMESTAJA U 20 VEKU / DEVELOPMENT OF FURNITURE DESIGN IN THE 20TH CENTURY

Helena Cuko, doktorant, Internacionalni univerzitet Travnik, Travnik

Prethodno priopćenje

Apstrakt:

Toliko mnogo različitih stvari definišu jednu eru. Bez razlike dali se radi o odeci, muzici ili literature, obično možemo da odredimo tačni vremenski period kada su oni bili popularni. Isto, razume se reflektuje se i u dizajnu enterijera, naročito sa različitim stilovima nameštaja. I dok svaki stil ima svoju deceniju (ili decenije) stvaranja, oni nikada ne izlaze iz mode. Predmet ovog rada je nameštaj početkom 20 veka. U ovom radu, stilovi su razmatrani i istaknuti pomoću odabira i upoređivanja komada nameštaja iz tog perioda. Na osnovu istraživanja, sveukupno se daje procena fenomena kao reevalucija moderne klasike.

Ključne reči: Istorijski razvoj, Bauhaus, Art deko, Moderni stil, Savremeni stil, Postmodernizam.

Abstract:

So many different things define an era. Regardless of whether it is clothes, music or literature, we can usually determine the exact time period when they were popular. The same, of course, is also reflected in interior design, especially with different styles of furniture. And while each style has its own decade (or decades) of creation, they never go out of style. The subject of this paper is furniture at the beginning of the 20th century. In this paper, styles are considered and highlighted by selecting and comparing pieces of furniture from that period. Based on the research, an overall assessment of the phenomenon is given as a reevaluation of modern classics.

Keywords: Historical development, Bauhaus, Art Deco, Modern style, Contemporary style, Postmodernism.

1. UVOD

Poznato je da moderni dizajn predstavlja svojevredni fenomen racionalnog industrijaliziranog sistema koji se odnosi na integraciju oblika, materijala i funkcije proizvoda za masovnu produkciju. Dok, pod pojam moderna kultura podrazumeva se svaka ideja, akcija, proizvod ili usluga koju vrednuje i brine se o uslovima savremenosti u kontekstu čovekovih potreba i traženja za sigurnost, bezbednost, zdravlje i komfor. Na mnogu načina modernizam pokazuje svoj kapacitet, kao fenomen civilizacije, dok je baziran na svesnost o savremenim uslovima i okolnostima vremenskog momentuma, odbacujući zastarele načine misljenja kao i starih običaja i prevaziđenih vrednosti.

2. ISTORIJSKI RAZVOJ

Svaki istorijski period ima svoje vlastite forme sa kojima se diktira određeni ideal čoveka izrazen u određenom stepenu kroz oblike enterijera i kroz predstavljanja nameštaja. Nameštaj ima dominantnu i osnovnu funkciju. On zavisi od nacionalne kulture, običaja, tradicije, od prostora gde je postavljen i sa ovim oblikom opredeljuje vreme. Oblik nameštaja se menja po ritmu i zakonima, koji su deo velikog kompleksa nazvan stilom. Izraz stila se uvodi od osnovopoloznika naučne istorije umetnosti Johan Joakim Vinkelman (1717-1768), koji potvrđuje da estetska misao stoleća traži odgovor na pitanje šta predstavlja stil. U osnovi svega nalazi se figura čoveka, čiji plastični oblik je model za arhitekturu, dizajna, enterijera i nameštaja. Stil je individualni akcenat mnogih pojava koje obedinjuje u jednoj celini. On u sebe obuhvata najkarakterističnija obeležja sa socijalnim, tehničko-ekonomskim i idejno-estetskim karakterom. Čovek je oduvek imao veliku potrebu za različitim proizvodima (predmetima) koji mu olakšavaju svakidašnji život. Pronalazanje usavršenijih proizvoda označavale su i viši nivo zadovoljavanja potreba, a pojava novih potreba dovodile su do novih istraživanja i stvaranja novih proizvoda, i sve tako u krug. Može se reći da korenje dizajna leži u uslovnoj povezanosti čoveka i upotrebnih predmeta za zadovoljavanje njegovih potreba. Kako se čovek evolutivno razvijao, tako je dolazilo do naglih promena u zadovoljavanju njegovih potreba, a sa tim i razumevanje i ponasanje. Teška vremena stvaraju heroje, slično je i sa stilovima. Neretko, mnogo je teško da se napravi jasna vremenska granica o tome kada je neki stil bio aktuelan i kada je zamenjen sa sledećim, ali ono što je sigurno je da svaki stil nastao u kritičnim periodima. Dizajn nameštaja predstavlja mikroarhitekturu sastavljenu od sedenja, podupiranja, skladiaranja i izlaganja. Kao deo produkta koje zastupa nameštaj sa stilovima, klupe, sofe, krevete, kabinete i različite vidove stolova.

3. BAUHAUS

Bauhaus, avangardno dizajnersko studio ili škola koje je postajalo u Nemačkoj u periodu između 1919 i 1933 godine. Osnovana od strane ruskog arhitekta Volter Gropius, škola je obuhvatala umetnost, arhitekturu, a naročito prepoznatljiv je bio nameštaj, koji je poznat kao stil Bauhaus. Dizajn nameštaja u najopštijem obliku karakterističan je bio jednostavnošću, harmoničnom geometrijom, industrijskoj praktičnošću i masovnom proizvodnjom. Iako Institut arhitekta, zanatlija i umetnika postojao je samo od 1919 do 1933 godine, Bauhaus je ostavio trajno nasleđe u svetu umetnosti, arhitekture i dizajna. Dela svetski poznatih arhitekata kao: Marsel Bauer i Mis van der Roë ojačali su modernistički uticaj.

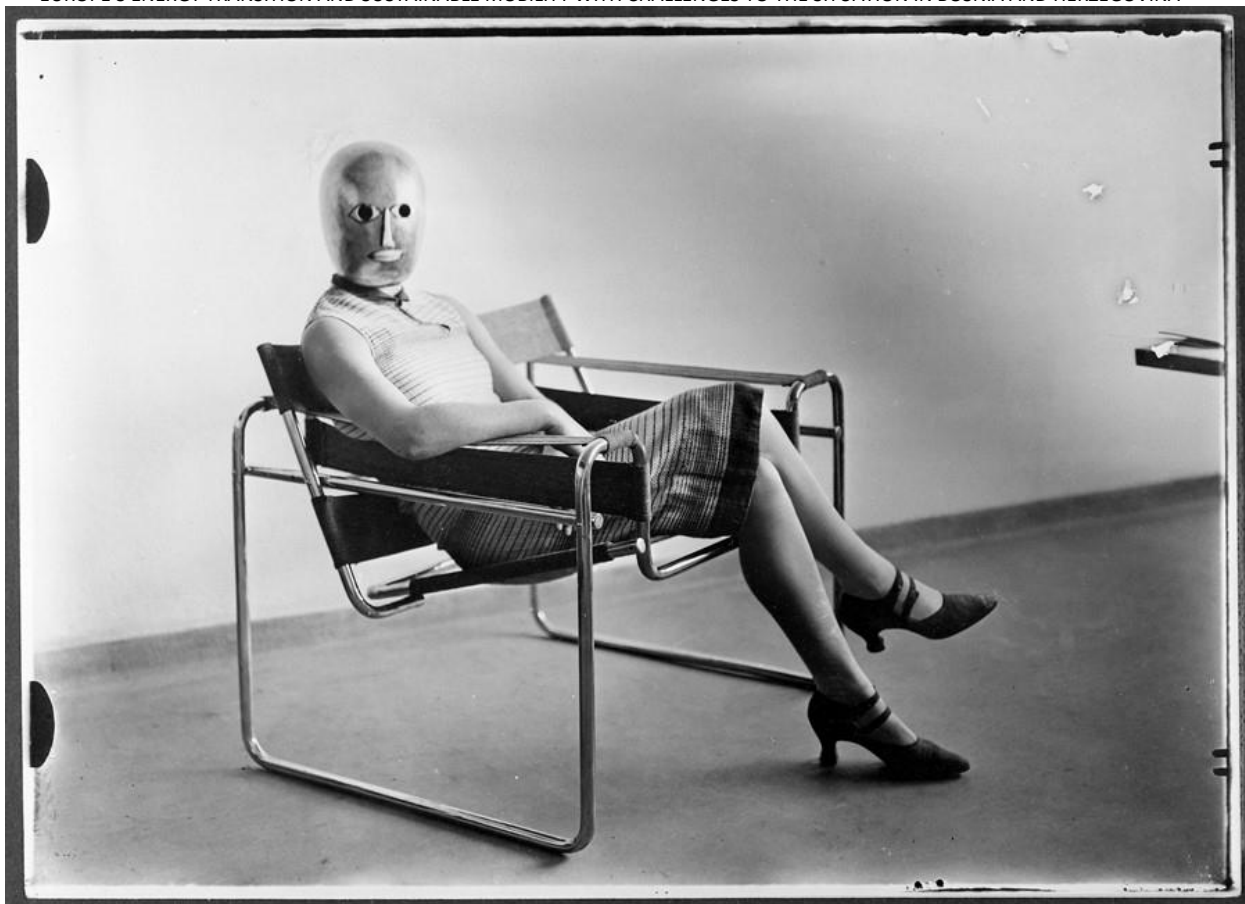
Prikaz fotografije

Gerit Ritveld, Srveno plava stolica, 1918-23, naslikano drvo 86,7x66x 83,8 cm.

Forma sledi funkciju-ova poznata recenica americkog arhitekta Luis Sulivana postala je jedna od fundamentalnih ideja Bauhausa. Prilikom dizajniranja nameštaja, oblika uvek prvenstveno treba se uzeti u obzir 31 funkcija predmeta umesto estetske privlačnosti. Korisnost predmeta je bila na prvom mestu, dok preterana dekoracija I ornamentacija su se izbegavale.

Izrazeni materijali- po misljenju dizajnera u Bauhausu, materijali treba da odrazavaju istinsku prirodu predmeta I objekata. To znaci da oni ih nisu krili, niti pak su ih modificirali pomenute materijale sa namerom da istaknu estetiku, vec naprotiv u prvi plan su bili materijali za koje su smatrali da su integralni deo dizajna.

Minimalizam- Minimalisticki stil Bauhausa reflektuje ideje o funkcionalnosti I izrazenih materijala. Pod uticajem kretanja kao Modernizam I De Stijl, dizajneri u Bauhausu favorizovale su linearne I geometrijske oblike, dok floralne ili krivolinijske oblike su bili izbegavani. Vazni su bili samo linija, oblik I boja, sve drugo je bilo nepotrebno I zato je moglo I da se odstrani. Ovaj princip primene industrijskih finesa arhitekture I dizajna pokazale su se kao strog I tezak za razliku od krivih linija I dekoracije Art Nuva I kretanje Umetnost I zanati. Ostra estetika Bauhausa simbolizuje I naglasava je avangardna arhitektura I dizajn I njena povezanost sa tehnologijom.

Prikaz fotografije

Zena obučena sa pozorisnom maskom Oskara Slemmera sedi na stolu B3 Marsela Bajera, oko 1926 godine

4.ART DEKO

Jedno od najcescih pitanja koje se javljaju u vezi sa ovim stilom je Koja je definicija za Art Deko?, a najjednostavniji odgovor na ovo pitanje je teza umetnosti koja je dekorativna. Termin Art Deko bio je preuzet od imena Izlozbe koja se odrzala u parizu 1925 godine naslovljena kao Internacionalna izlozba dekorativnih umetnosti I modernih industrija. Najpopularniji I najcenjeniji francuski umetnici u to vreme predstavili su svoja dela na toj izlozbi. Istorija Art Deko moze da se prosledi unazad od ranih 1920 godine, medjutim istinski termin Art Dfeko za prvi put je bio upotrebljen u 1968 godine od strane Bevis Hilliera, u njegovoj knjizi Art Deko u 20tim I 30 tim. Raspolozenje u toku 1920 godine bilo je optimisticno, a buducnost se ocekuivala da bude svetla. Prvi svetski rat je zavrrio, a ekonomija je bila u totalnom rastu u celom svetu. Period masinske revolucije bio u punom zamahu, a tehnologija znacajno brzo je poboljsavala kvalitet zivota.

Prikaz fotografije
Art Deko Namestaj-dizajner Emil-Zak Rulman

Art Deko je termin koji se odnosi na popularni stil u dizajnu u periodu 20tih I 30 tih godina prošlog veka to vreme poznat kao moderna. Stremio se preko dizajna da portretira sustinu modernog življenja tj industrijsko vreme, tehnologiju I drugih simbola progresa 20 tog veka. Identifikovan je sa stilskim karakteristikama kao ekstravagantna ornamentika, dekorativna geometrija I aerodinamicnost. Ovaj novi stil takonazvan moderna ili art deko egistirali su u isto vreme sa kretanjem modernizam, ali bio je poznatiji I prihvacen kao ekskluzivniji.

Art Deko stil je finkcionalan I dekorativan umetnicki stil koji se pojavio u ranim 1920-tim I uticao na svim oblicima kreativnog dizajna. Art Deko namestaj od 1920 tih I 1930-tih bio je olicetvorenje neceg privlacenog, elegantnog I zavodljivog, Glamurozna ogledala, drvo sa visokim sjajem, masne, metalne obrade, bogate koze, skupoceno kamenje I egzotichni dekorativni detalji su karakteristike namestaja izradjen u Art Deko stilu.

Lakirane površine. Za dopunski glamur, drvo je bilo tretirano sa lakom sa visokim sjajem. Sa ovim postupkom namestaju se davaomnogo bogat I elegantni izgled. Ovo je tipicna karakteristika za Art Deko stil. Pored ekskluzivnog drveta, bilo je koriseceno I neko jeftinije drvo kao javor, hrast I jasen primera radi. Za da im se da dopunski bogat I eleganti izgled, ovo drvo je bilo tretirano sa nekoliko sloja laka sa visokim sjajem.

Namestaj u ramkovidnoj konstrukciji - Art Deko stil je dostigao svoj maksimum u vremenu burnih dvaesetih godina. U tom periodu ekonomija je bila u rastu, a drustvo je pocelo da se interesuje za luksuzne proizvode. Jedna od najekskluzivnijih I najglamuroznijih investicija u tom periodu bio je namestaj izradjen u ramkovidnoj konstrukciji.

Drvene aplikacije- Aplikacije drveta bile su isključivo popularni stil nameštaja za vreme ere Art Deko. Ovaj uticaj se mogao primetiti u izradu klasičnih Art Deko skafova.

Metal - Fabrike su započele sa primetnim transportom proizvoda sa munjevitom brzinom. Rast sofisticiranih masina takodje je doprineo za masovnu proizvodnju svih vidova robe kao na primer, aviona, vozova, automobila.

Koza – Sa ciljem da se produzi sa istom tematikom luksuza I glamura, za proizvodnju nameštaja se koristila najkvalitetnija koza, koja je bila isključivo 37 meka I bogata. Sofe, fotelje I taburea bili su tapacirani sa najboljim kozama. Od boja najtipičnije su bile: crna, braon I ten-boja.

Luksuzni dekorativni dodaci – Jos jedan trend nameštaja se pojavio za vreme ere Art deka su bili luksuzni dodaci. Nameštaj izradjen u Art Deko stilu se karakteriziorao sa dopunskim akcentom izrade sa luksuznim kamenjem, kvarca I nakita. Neki od najpopularnijih akcenata bili su oniks, zad, slonova kost I Murano staklo.

Prikaz-fotografija

Unutrasnjost prekookeanskog broda M/S Kungsholm sa Art Deko nameštajem od 1928 godine

5. MODERAN STIL

Vrh modernističkog dizajna bio je u periodu od 1920 do 1930 godine pre Drugog svetskog rata. Modernizam je proizuo I posle rata, umetnici I dizajneri postepeno su poceli da istrazuju nove I raznovidne mogucnosti vezano za materijale, boje I oblike, s tim sto su zapoceli I sa postmodernističkim dizanom nameštaja. 38 rec Moderan cesto puta tera nas da razmisljamo za sadasnje ili neodamne godine, ali u određenim slucajevima, uostalom se odnosi na proslost. Modernistički nameštaj je postao poznat po njegovom trezvenom karakteru I nedekorirane elegancije. Komfor I funkcionalnost bili su priuritet dizajna, dok ukrasi su smatrani

"EUROPE'S ENERGY TRANSITION AND SUSTAINABLE MOBILITY WITH CHALLENGES TO THE SITUATION IN BOSNIA AND HERZEGOVINA"
nepotrebnim. Takodje, komadi nameštaja bili su zamisljeni da budu prihvatljivi za korisnike i lake za masovnu proizvodnju.

Prikaz: Fotografija
Dnevna stolica- Charles and Ray Eames

Vizija dizajnera bila je da komadi nameštaja treba da budu prihvatljivi, funkcionalni i da izraze jednostavnost oblika i materijala. Dizajneri modernizma su eksperimentisali sa novim materijalima. Komadi nameštaja više nisu bili izrađivani isključivo od drveta.

U dizajnim su bili uvedeni: čelik, plastika i mnogo drugih materijala. Uobičajene su bile neutralne boje, uključujući hromirana finisiranja za metale, crne i bele kože i drvo u prirodnoj boji. Le Korbizije bio je jedan od najpoznatijih arhitekata 20. veka. Ovaj švajcarski arhitekta, umetnik i pisac započeo je počeo da se zanima sa nameštajem još na početku njegove karijere.

Velicina i funkcionalnost- Ono po čemu je prepoznatljiv ovaj stil je praktičnost, komfornost i funkcionalnost nameštaja koji u velikim brojem slučajeva može poslužiti za više namena.

Jednostavnost – Jedna od najprepoznatljivih karakteristika ovog stila je njegova jednostavnost. Nameštaj je sa izraženim čistim i ravnim linijama, poliranim površinama, pravilne geometrijske oblike i primena asimetrije što omogućava on da izgleda lako i vazdusasto.

6. SAVREMENI STIL

Savremeni stil je proizašao od moderne arhitekture, tj iz modernog stila koji se pojavio početkom 20-tog veka sa razvojem industrijske revolucije. Savremeni nameštaj se odnosi na stilove i trendove sadašnjosti za razliku od tradicionalnih dizajna nameštaja, koji imaju klasičan izgled i ne menjaju se kroz godine. Neka rešenja koja su bila savremena u 2000 toj, danas ne smetaju se kao savremeni, već naprotiv možemo ih smatrati kao vintidz dizajn i rešenja. Najčešće ovaj stil se meša sa modernim stilom nameštaja, ali ipak postoji jasna razlika između modernog i savremenog stila, iako spodeljuju neke slične karakteristike. Moderni dizajn ima specifičan izgled na prociscenost i jednostavnost, dok savremeni dizajn se postojano menja, pre svega zbog dostupnosti i upotrebe novih materijala.

Prikaz: Fotografija

Jednostavne, čiste linije

Danasnji savremeni stil nameštaja povezuje se sa modernim dizajnom preko primene jednostavih, čistih linija fokusiranih na udobnost. Savremeni enterijeri najčešće imaju minimalistički izgled; nameštaj deluje lako, vazdusasto i je sa skromnom vizuelnom pojavom. Komode, vitrine i garderoberi su izrađeni od masnih i blistavih površina i linija od prirodnog neutralnog ili tamnog drveta ili pak od sjajne crne boje za svetleću i reflektivnu površinu.

Naglasen kockast ili pravougaoni oblik

Kreveti i stolice u savremenom stilu imaju kockasti oblik, najčešće podignuti su od podova tankim ugaonim i metalnim cevastim nogama. Negativni prostor oko nameštaja u savremenom stilu je isto toliko značajan kao i njihov pozitivni prostor. Kreveti i stolice imaju jednostavan izgled, ali sa naglasenom pravougaonom obliku, najčešće u tamnim ili neutralnim bojama izrađeni od kože ili stoffa sa lakom strukturom.

Dinamika- Ono što je savremeno danas može zasrtariti do sutra, to ukazuje na činjenicu koliko brzo se ovaj stil može promeniti. Savremeni stil pozajmljuje elemente od svih stilova i epoha.

7. POSTMODERNIZAM

Postmodernizam je stil umetnosti i arhitekture koji istovremeno je neverovatno složen i savršeno jednostavan. U periodu između 1960 i 1980 godine, svet umetnosti i arhitekture je počeo da se menja. Tradicije, navike i pretpostavke koje celog veka održavale svet dizajna su bili napadnuti jer na sceni su se pojavile mnogo novih boja, tekstura i materijala. Ovaj novi umetnički talas bio je nazvan postmodernizam.

Postmodernistički nameštaj isto kao i arhitektura, predstavlja reakciju protiv modernizma. Niti jedan komad nameštaja ne uključuje sve karakteristike ovog novog nameštaja, ali kao grupa nameštaj predstavlja skup sličnih segmenata. Veliki deo od njih pozajmljuju klasične oblike, a takođe veliki deo su figurativni umesto apstraktni. Nameštaj je dekoriran i najčešće napravljen od drveta koje može da bude obojeno ili prirodno.

Postmodernistička umetnost i arhitektura su počele da proslavljaju boje, teksture i predmete zajedno sa stepenom kapricioznosti i ironije. Takođe na taj način su odbacivale modernističku posvećenost ka visokoj umetnosti, tražeci inspiraciju u statijama popularne kulture, kao komične knjige, časopisi i brza hrana. Postmodernistički arhitekti imali su potrebu od nečeg što će uneti u njihovim strukturama.

Teksturi i materijali - Materijali i teksture koji se koriste u postmodernom stilu su imitacija netradicionalnih kombinacija. Koža, staklo, plastika i laminati su primer ovog izgleda. Ključ za određivanje tekstura u postmodernom dizajnu je slojevitost.

Prikaz: Fotografija

Oblik i linija - Upotreba asimetrije se uvećava za vreme postmodernističkog perioda, dok u isto vreme prave linije su odstupile mesto čudnim uglovima i dvosmislenim oblicima.

Boje ranije su bile jake i naglasene u postmodernističkim dizajnima. Ipak kasnije boja je postala manje važna jer igranje sa oblikom i funkcijom dobilo je veći akcenat. Danas postmoderna paleta boja uključuje mesavinu prirodnih i retro nijansi kao avokado-zelenu, senf boju, narandžastu, tirkiznu, pa čak i metalik tonove.

8. ZAKLJUCAK

Vizija dizajnera je bila da komadi nameštaja treba biti prihvatljiva, funkcionalna i da izraze jednostavnost oblika i materijala. Dizajneri modernizma su eksperimentisali sa novim materijalima. Komadi nameštaja više nisu bili izrađivani isključivo od drveta. U dizajnima su bili uključeni i: čelik, plastika, i mnogo drugih materijala. Uobičajene su bile neutralne boje, uključujući hromirane finise metala, crna i bela koža i drvo u prirodnim bojama. Danasnji savremeni stil nameštaja se povezuje sa modernim dizajnom dvadesetog veka preko primene jednostavnih i čistih linija fokusiranih na udobnost.

9. KORISCENA LITERATURA

1. Fiell Ch. I Fiell P. (2002), Modern Chairs Taschen
2. Arnason X.X
3. <https://www.theguardian.com/artanddesign/2019/oct/07/charlotte-perriand-le-corbusier-design>
4. <https://www.britannica.com/biography/Charlotte-Perriand>
5. <https://www.1stdibs.com/creators/pierre-jeanneret/furniture/>
6. <https://www.cassina.com/en/designer/le-corbusier-pierre-jeanneret>
7. <https://www.wikipedia.org>
8. <https://www.pinterest.com>
9. <https://www.architecturaldigest.com/story/charlotte-perriand-exhibition-fondation-louis-vuitton>

